

TAKTIKE ZAVLAČEVANJA IN SPODKOPAVANJA UVELJAVITVE KAVCIJSKEGA SISTEMA V NEKATERIH EVROPSKIH DRŽAVAH

Vir: <https://changingmarkets.org/>

“Delay, distract, derail (zavlačuj, zamoti, preusmeri).” Organizacija [Changing Markets](https://changingmarkets.org/) Foundation o načinih, s katerimi nekatere interesne skupine zaradi ohranjanja svojih pozicij in zaslužkov preprečujejo učinkovite in napredne zakonodajne ukrepe za reševanje plastične krize.

V mnogih evropskih državah je uveljavitev kavcijskega sistema za embalažo pijač spremljalo silovito nasprotovanje teh interesnih skupin. Najmočnejše embalažne družbe so uvedbo kavcijskega sistema blokirale z vedno novimi analizami in trditvami, da obstoječi sistem že dosega predpisane EU cilje, predlagale so nepreverjene rešitve in nezavezujoče prostovoljne dogovore, nekatere so podpornikom kavcijskega sistema tudi grozile. Lobiranju embalažnih družb so se pridružili trgovci, nekateri proizvajalci, ponekod tudi občine.

Pregledali in povzeli smo poročila o dogajanju v [Avstriji](#), na [Češkem](#), [Škotskem](#) in v [Španiji](#), ki jih je pripravila organizacija [Changing Markets](https://changingmarkets.org/) Foundation. Presenetljivo je, da so ne glede na

to, za katero državo gre, scenariji postavljanja ovir in zavlačevanja praktično identični. Poročila kažejo, da tisti, ki hočejo ohraniti status quo in s tem svoj položaj na trgu, storijo vse, da preprečijo rešitve, ki so dobre za druge dele gospodarstva, za družbo kot celoto in za okolje.

Poročilo o primeru Avstrije [Plastic Pollution Lobby](#).

Poročilo o dogajanju v Španiji [More Trash, More Cash](#).

Celotno poročilo [Talking Trash](#) z ostalimi študijami primerov.

Foto: Pixabay

Vir: http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2020/05/CM_PLASTIC-POLLUTION-LOBBY_FinalEN.pdf

Avstrija bo kavcijski sistem uvedla leta 2025. Okoljsko ministrstvo je z lastno analizo, v kateri je primerjalo 4 različne načine ločenega zbiranja embalaže pijač, ugotovilo, da je kavcijski sistem – tako stroškovno kot tudi glede doseganja ciljev EU – učinkovitejši od obstoječega ločenega zbiranja embalaže pijač (ta je primerljiv s slovenskim).

Proti uvedbi kavcijskega sistema je silovito lobirala močna koalicija podjetij, katere del so bili trgovski veliki skupine REWE Group (Billa, Merkur, Penny, Bipa,...), Spar, Hofer in Lidl ter proizvajalci pijač (Brau Union, Spitz in Pfanner). Svoja lobistična prizadevanja so usmerjali prek največje avstrijske embalažne družbe Altstoff Recycling Austria AG (ARA), ki skrbi za ločeno zbiranje in predelavo odpadne embalaže. Od leta 2016 ima v Avstriji takšno dovoljenje 6 družb. Delež ARA je skoraj 71 %, sledita Interseroh Austria GmbH s skoraj 12 % in Reclay UFH GmbH z malo manj kot 9 %. ARA si je prizadevala ohraniti svoj vpliv ter tržni položaj, s tem pa tudi velik delež prihodkov - izgube v embalažne družbe vplačanih embalažnin ob uvedbi kavcijskega sistema za plastenke so ocenjene na 24 milijonov evrov. Če bi k temu dodali pločevinke in steklo za enkratno uporabo, bi bile izgube še višje. Projekcije kažejo, da bi ob upoštevanju rasti trga plastenk vrednost recikliranega PET leta 2029 znašala okoli 64 milijonov evrov. "Zaradi nepreglednosti podatkov nam ni uspelo ugotoviti, koliko denarja ARA trenutno zasluži s prodajo recikliranega materiala, če pa to združimo z dohodkom od embalažnin, je zaslužek, ki ga (z vzpostavitvijo kavcijskega sistema op. Eko krog) lahko ARA izgubi, precejšen," so zapisali avtorji poročila.

ARA je s svojim lobiranjem med drugim želela vplivati tudi na zaključke analize 4 scenarijev, ki jo je naročila vlada. ARA je podpirala izboljšani obstoječi način ločenega zbiranja in izločanje plastenk iz ostankov odpadkov. Obenem pa je vodila kampanjo proti uvedbi kavcijskega

sistema. Decembra 2019 so poslali pismo takratnemu zveznemu kanclerju, ministrici za okolje ter dvema poslancema, v katerem so ostro zavrnilo uvedbo kavcijskega sistema. Poleg ARE so pismo podpisali še trgovci REWE Group, Spar, Lidl in Hofer ter multinacionalni proizvajalec plastične embalaže ALPLA.

Vladni program izvajanja Direktive SUP, ki se je začel januarja 2020, po prejemu pisem kavcijskega sistema ni več omenjal. So pa bili vanj vključeni deli besedila pisma, npr. uvedba "ciljno usmerjenih ukrepov zmanjšanja plastike za enkratno uporabo, sodelovanje s trgovci na drobno, restavracijami in proizvajalci".

Podjetja in združenja so uporabljala še druge taktike, kot na primer promocijo in financiranje čistilnih akcij, ki jim je javnost v Avstriji zelo naklonjena. Poročilo Plastic Pollution Lobby ugotavlja, da so podjetja, ki podpirajo čistilne akcije, hkrati sodelovala v lobiranju proti kavcijskemu sistemu, ki je najučinkovitejši mehanizem zmanjševanja smetenja. Spodbujanje prostovoljnih zavez podjetja povsod po svetu uporabljajo kot taktiko zaviranja in onemogočanja učinkovitih zakonodajnih rešitev.

Vir: https://talking-trash.com/wp-content/uploads/2020/09/TalkingTrash_4_Scotland.pdf

Škotska bo kavcijski sistem uvedla leta 2023, njen primer pa je klasičen primer zavlačevanja, ki je posledica lobiranja Coca-Cole in trgovcev proti ambicioznim spremembam zakonodaje. Preboj se je zgodil leta 2017, ko je v javnost prišel interni dokument, v katerem korporacija zakonodajo o obveznih kvotah za ponovno polnjenje in kavcijskem sistemu razume kot tveganje za podjetje, ki jo je zato potrebno onemogočiti. Zaradi večtedenskega medijskega in javnomnenjskega pritiska je Coca-Cola nato spremenila svoje stališče do kavcijskega sistema na Škotskem.

Preiskava Greenpeacea je razkrila, da je Coca-Cola za večletno zakulisno lobiranje pri Evropski komisiji porabila skoraj milijon dolarjev in se (skupaj z združenjem reciklerjev embalaže Packaging Recycling Group Scotland) pogosto srečevala z visokimi škotskimi vladnimi uradniki. Namen – umik kavcijskega sistema s politične agende.

Neposreden in posreden politični pritisk so izvajala tudi druga podjetja, ki so ob sodelovanju okoljske nevladne organizacije Keep Scotland Beautiful (KSB) ustvarjala vtis, da je javnost glede kavcijskega sistema precej bolj razdeljena, kot je bilo to v resnici. Organizacija je prejela

sredstva od nasprotnikov kavcijskega sistema – vključno s Coca-Colo. KSB je bil do kavcijskega sistema skeptičen, navajal je podobne zavajajoče trditve: da bi bil kavcijski sistem drag in da ne bi bistveno zmanjšal količine odvrženih smeti. Nasprotniki so navajali raziskave o smetenju, ki jih je izvedel prav KSB, financiralo pa jih je Združenje za embalažo in okolje (Industry Council for Packaging & the Environment). Njegovi člani so Coca-Cola, Danone, Diageo, Dow, Nestlé in Unilever.

Škotski primer kaže, kako so nekateri akterji odločeni do zadnjega trenutka onemogočiti ali zavlačevati sprejem napredne zakonodaje. Taktike so različne, a vedno usklajene: lobiranje, naročanje vedno novih študij in trditve, da so učinkovite rešitve kot so kavcijski sistemi, drage in/ali neizvedljive. "Vse za zaščito business as usual", zaključujejo avtorji [poročila](#) o dogajanju na Škotskem.

Vir: <http://changingmarkets.org/wp-content/uploads/2021/03/MoreTrashMoreCash.pdf>

Kljub temu, da je Španija druga največja onesnaževalka s plastiko v Sredozemskem morju, so interesne skupine tam desetletja ovirale sprejemanje kakršnekoli progresivne zakonodaje za spopadanje s plastično krizo. Ključni akter pri odvrčanju pozornosti, zavlačevanju in spodkopavanju zakonodaje je embalažna družba Ecoembes.

Poslovni model Ecoembesa temelji na zaslužku z embalažninami. To pomeni, da ima Ecoembes od povečanja količine plastične embalaže na trgu neposredno korist - "more trash, more cash" so zapisali avtorji poročila o dogajanju v Španiji. Po enakem poslovnem modelu deluje Ecoembesova sestrsk organizacija ECOVIDRIO, ki upravlja sistem za ravnanje z odpadnim steklom.

Na ključnih položajih v Ecoembesu sedijo predstavniki nekaterih največjih španskih trgovcev na

www.changingmarkets.org

drobno in proizvajalcev. Nekatera teh podjetij – Coca-Cola, PepsiCo, Colgate-Palmolive, Nestlé, Unilever, P&G in Mondelez International – se v poročilih mreže [Break Free From Plastic](#) vedno znova pojavljajo kot največji globalni

onesnaževalci s plastiko. Drugi, zlasti veliki trgovci, npr. Mercadona in Alcampo, so najbolj dejavni nasprotniki napredne zakonodaje. Gre torej za podjetja, ki so odgovorna za nastanek odpadkov s katerimi upravlja Ecoembes, hkrati pa imajo v Ecoembesu veliko moč.

Ecoembes in ECOVIDRIO uporabljata številne taktike. Prirejanje podatkov in napihovanje številko o stopnjah recikliranja ustvarja iluzijo, da je onesnaževanje s plastiko pod nadzorom. Zelena zavajanje – pompozne prostovoljne zaveze in obljube, ki se na koncu izkažejo za neuresničene ali pa so preložene nekam v prihodnost. Obtoževanje potrošnikov, da ne znajo reciklirati, medtem ko se molči o odgovornosti industrije in potrebi po reformi neučinkovitega sistema recikliranja. Vplivanje ali neposredno financiranje študij s ciljem diskreditacije rešitev, ki dokazano delujejo. Manipuliranje z mediji in javnostjo z objavami plačanih člankov in medijskih vsebin. Ecoembes je celo podpiral lažne okoljske organizacije in projekte, kot je projekt Libera, ki za rešitev španskih težav s smetenjem predlaga obstoječe recikliranje, čistilne akcije in izobraževalne kampanje.

Ecoembes je leta 2019 lansiral program Reciclos – sistem vračanja embalaže in nagrajevanja. Reciclos se na prvi pogled zdi zelo podoben kavcijskemu sistemu, saj potrošnike nagrajuje, ker vrnejo uporabljene plastenke in pločevinke. Za pijače potrošniki ne plačajo kavcije, namesto vračila denarja pa Reciclos prek aplikacije za pametni telefon daje potrošnikom točke, ki jih lahko zamenjajo za nagrade (npr. za vozovnice za javni prevoz ali najem kolesa). V času nastajanja poročila je Ecoembes načrtoval 2000 vračilnih točk – kar je za državo s skoraj 47 milijoni ljudi smešna številka. "Očitno je, da

Reciclos na tak način ne more doseči cilja 90 % ločenega zbiranja plastenk,“ so takrat zapisali avtorji.

V Španiji imajo velik politični vpliv trgovinska združenja, ki so na nacionalni ravni močno lobirala proti kavcijskemu sistemu. Še posebej Zveza industrije hrane in pijače (Federación Española de Industria de Alimentación y Bebidas – FIAB), ki je v poročilu za leto 2016 javno nasprotovala kavcijskemu sistemu. To je argumentirala z izsledki študije, ki so jo naročili Ecoembes, Ecovidria in druga industrijska združenja. Med trgovci posebej izstopa največji španski trgovec Mercadona, ki je bitko proti kavcijskemu sistemu vodil zlasti prek združenj, katerih član je. Združenje podjetnikov Valencia (Asociación Valenciana de Empresario – AVE) je bilo npr. prvo, ki je vodilo kampanjo v družabnih medijih proti njegovi uvedbi. Poleg tega sta Mercadona in Carrefour grozila več podjetjem – med drugim tudi članom Ecoembesa – da bosta svojih polic umaknila njihove izdelke, če bodo še naprej podpirali kavcijski sistem.

Vir: https://talking-trash.com/wp-content/uploads/2020/08/TalkingTrash_4_Czech_Republic.pdf

Tako kot v Španiji in Avstriji se je tudi na Češkem odvijalo podobno lobiranje embalažnih družb proti ambiciozni zakonodaji oziroma za zaščito lastnih poslovnih interesov. Na eni strani bitke za vzpostavitev kavcijskega sistema na Češkem so bili nevladne organizacije in javno mnenje, ki so sistem močno podpirali, na drugi strani pa industrija, ki jo je vodila monopolna embalažna družba EKO-KOM. Njeni lastniki so med drugim proizvajalci pijač in trgovci. Nasprotnikom kavcijskega sistema na Češkem je uspelo. Leta 2020 je okoljski minister Richard Brabec sporočil, da ga država ne bo uvedla, ker naj bi bil “tvegan in predrag”. Dodal je, da je “trenutni sistem recikliranja plastenk učinkovit in Češka v zvezi s tem izpolnjuje svoje evropske zaveze”.

Resničnih, neodvisno preverjenih podatkov o količinah ločeno zbrane embalaže na Češkem – podobno kot v Sloveniji – ni. Ministrstvo za okolje kot uradne navaja podatke, ki jih

posreduje EKO-KOM. Družba upravlja obstoječi sistem ravnanja z odpadki v državi in ima monopol. Zato je močno zainteresirana za ohranitev obstoječega stanja. Organizacija Institut Cirkulární Ekonomiky (INCIEN) je decembra 2018 izvedla analizo snovnih tokov. Rezultati so pokazali bistveno nižje stopnje ločenega zbiranja od 82 %, kot jih je navajal EKO-KOM. INCIEN je ugotovil, da na Češkem 25 % plastenk konča v mešanih odpadkih in 5,5 % v naravi, skupaj pa se jih v fazah uporabe, zbiranja in sortiranja izgubi 24.000 ton, kar predstavlja 42,7 % vseh plastenk, danih na češki trg.

Po objavi analize se je ob podpori nekaterih čeških proizvajalcev piva in mineralne vode, vključno z največjim proizvajalcem mineralne vode v srednji Evropi Mattonijem, začela javna kampanja za kavcijski sistem Zálouhyme. Kampanjo so podprle številne nevladne organizacije in vidne javne osebnosti. Nasprotniki so skušali odložiti sprejem ustrezne zakonodaje s trditvijo, da obstoječi sistem zbiranja že dosega cilje EU, odvrčali so pozornost s svojimi analizami in študijami, manipulirali s podatki in lobirali pri Ministrstvu za okolje.

Češka je še en primer, kako lahko embalažne družbe zaradi lastnih interesov ovirajo učinkovite, napredne rešitve. “EKO-KOM je bil v svojih prizadevanjih za zatiranje konkurence in

manipuliranje z zakonodajo ter z uporabo netransparentnih in zavajajočih podatkov še posebej brez sramu,“ pravijo avtorji poročila. Cilj nasprotnikov kavcijskega sistema je bil isti kot v drugih državah – z zatiranjem, da so za doseganje ciljev EU dovolj že obstoječi in/ali prostovoljni ukrepi industrije, čim dlje odložiti sprejetje zakonodajnih obvez.

